

**НОВІ КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ У СВІТЛІ ІННОВАЦІЙНИХ ДОСЯГНЕНЬ**

*Давидченко І. Д., к.п.н., доцент,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Лінгвокультурологія є однією з найперспективніших і найцікавіших освітніх складових сучасної науки про мову і культуру. Вона одночасно вивчає галузі мови та культури в прямій взаємодії з антропологією, філософією та психологією. Завдання, яке стоїть перед мовою та культурою, полягає в тому, щоб шляхом аналізу мовних даних виявити особливості концептуалізації та класифікації середовища в етнічній свідомості, забезпечуючи тим самим розуміння процесів і явищ психологічного світу людини.

На підставі аналізу і узагальнення положень наукових праць (М. Алефіренко, А. Арутюнова, Д. Башуріна, В. Воробйова, О. Дортман, О. Зінов'єва, В. Кононенко, В. Красних, В. Маслова, Г. Нурулліна, Л. Саяхова, Ю. Степанов, В. Телія, І. Харченкова, В. Шаклеїн та ін.) визначено, що лінгвокультурологічна компетентність – це інтегративна якість фахівця, що відображає готовність і спроможність до взаєморозуміння і взаємодії з представниками іншого лінгвокультурного соціуму на підставі оволодіння знаннями про іншу лінгвокультуру і соціонормативним комунікативним досвідом з метою їх реалізації в різних сферах професійної педагогічної діяльності [3].

Зважаючи на інноваційні результати, актуальність пошуку шляхів розгляду нових концепцій формування лінгвокультурологічної

компетентності здобувачів вищої освіти посилюється необхідністю подолання виявлених суперечностей між: потребами сучасного суспільства та реалізацією оптимальних рівнів міжкультурної взаємодії та недостатні наукові дослідження, що закладають теоретичні основи лінгвокультурологічної компетентності учасників освітнього процесу, великий потенціал змісту освітнього процесу у закладах вищої освіти для підготовки здобувачів вищої освіти у поєднанні з недостатньою науковою та методичне забезпечення процесу формування лінгвокультурологічної компетенції здобувачів вищої освіти; існує потреба у використанні сучасних інноваційних форм, методів і технологій для вдосконалення підготовки здобувачів вищої освіти до професійної діяльності, але недостатнє інформаційно-технічне забезпечення окремих процесів [3].

Сплеск уваги до лінгвокультурології на сучасному етапі розвитку лінгвістики зумовлений такими чинниками: зміною теоретичних установок: від універсальності та глобального пріоритету до домінування партикулярності, від тверджень структурного детермінізму до розуміння дисипативних властивостей; виявлення величезного різноманітного фонду конкретних актуальних явищ і фактів, які раніше не привертала пильної уваги, також засвідчило високу складність і багатоаспектність аналізованого мовного матеріалу і не відповідало вимогам лінгвістики; традиційна мовна парадигма: аналітичні можливості нової лінгвістичної парадигми дозволяють розглядати відомі речі з нової точки зору, з величезним потенціалом для аналізу та моделювання; проблеми світу стрімко глобалізуються, вирішуючи різноманітні проблеми, при цьому необхідно враховувати універсальність і особливість поведінки та спілкування різних народів, необхідно заздалегідь розуміти ситуації, в яких можуть виникнути міжкультурні непорозуміння, а також для визначення й точного маркування культури, яка є основою

комунікаційної діяльності; важливість цінностей, об'єктивна всеосяжна тенденція розвитку гуманітарних наук, тобто лінгвістам необхідно опанувати результати, досягнуті представниками відповідних галузей знань (психологія, соціологія, етнографія, культурологія, політологія тощо); розуміння мови є засобом зосередження свідомості на колективному досвіді, закодованому в усьому багатстві значень слів, фразеологічних одиниць, добре відомих текстів, тощо, і цей досвід є суттю іноземної мови, що вивчається; змінити сприйняття дослідницьких процедур – від домінування формальних методів до усвідомлення інтуїції, лінгвістичного чуття та інтроспекції; розвивати, розширювати та поглиблювати розуміння мови: як позачасової роботи духу, як «духовний дім» і «філософський дім», який інтерпретує відносно фіксовану систему мовних символів.

Незважаючи на тісний зв'язок між культурою та культурою, лінгвістика вивчає взаємозалежність мови та культурної ідентичності. проте «якщо культурологія досліджує самосвідомість людини відносно природи, суспільства, історії, мистецтва й інших сфер його соціального та культурного буття, мовознавство досліджує світогляд, який відображається й фіксується в мові у вигляді ментальних моделей мовної картини світу, тоді як лінгвокультурологія має своїм предметом і мову, і культуру, які перебувають у діалозі, взаємодії.

Міжкультурна комунікація та лінгвістика тісно переплетені. Цінність картин світу можна розкрити через міжкультурну дискусію, висвітлюючи їх національні особливості. Глибше розуміння культури іноземної нації може стати результатом вивчення її відмінних мов.

Зв'язок мови й культури відбувається за багатьма напрямками, він багатогранний і багатоаспектний. Мова живе та розвивається в певному середовищі, яке можна назвати культурним оточенням. Мова – це найбільш пам'ятливий і чесний свідок історії й культури народу.

Отже, лінгвокультурологія має міждисциплінарний характер, вона інтегрує різноманітні гуманістичні знання. Саме міждисциплінарний статус цієї наукової складової передбачає виявлення спільних і наскрізних сфер взаємодії з кожною із залучених наук, встановлення характерних ознак.

Останніми роками сформувалося коло лінгвокультурологічних проблем, у якому мовна та концептуальна картина світу, культурна дистанція, інтеркультуралізація, смислокультурний склад національної культури, культурна конотація, «мовна пам'ять», вербальні та поведінкові традиції виділяють словосполучення як ознаки культури.

Метою вивчення лінгвокультурології є набуття знань і розуміння методологічних основ, теоретичних концепцій курсу, термінологічного апарату цієї галузі мовознавства, усвідомлення зв'язку мовних та культурних явищ, а також специфіки лінгвістики, різних видів культури мови. У процесі вивчення важливо отримати знання з лінгвістичних та культурологічних досліджень, розвинути вміння застосовувати методологічну основу освітнього компоненту, використовувати його термінологію, пояснювати зв'язок між лінгвістичними та культурними явищами та аналізом різних типів мов і культури [2].

А. Бондаренко репрезентує навчально-методичний посібник «Лінгвокультурологія», який включає теоретичну та практичну частини, орієнтовані в залежності від кількості годин, передбачених освітньою програмою. Теоретичний зміст зосереджений на врахуванні найважливіших питань дослідження мови та культури: інтегральної специфіки, методологічних характеристик, співвідношення мови та культури, літературних типів мови, природи імпліцитних семантичних концептів, лінгвокультурних кодів, а також концепції та проблеми лінгвокультурологічної ідентичності [2]. У процесі теоретичного викладу наголошено на витоках цього освітнього компоненту (праці

О. Афанасьєва, Ф. Буслаєва, І. Гердера, В. фон Гумбольдта, О. Потєбні та ін.).

Нові концепції формування лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти у світлі інноваційних досягнень розглядають у своїй дослідженнях А. Б. Бондаренко [1], А. І. Бондаренко [2], І. Голубовська, С. Єрмоленко [4], В. Жайворонок, , В. Кононенко [5], Л. Кравець [6], О. Левченко, А. Мойсієнко, О. Селіванова [7]). Варто звернути увагу на дослідження зарубіжних дослідників Є. Бартмінського, А. Вежбицької, Б. Ворфа, М. Джонсона, Дж. Лакоффа, Е. Сепіра.

Отже, в основі диференціації аспектів лінгвокультурології перебуває методологія, яка в структурі парадигм визначає інструментарій дослідження мовно-культурних співвідношень. Нині у вітчизняному науковому просторі сформовано етнолінгвістичний, стилістичний, соціолінгвістичний, когнітивний, синергетичний та ін. аспекти лінгвокультурологічних студій. Перспектива наукових пошуків у означеній площині полягає в подальшому уточненні системної типології напрямків цієї мовознавчої галузі.

Література:

1. Бондаренко А. Б. Лінгвокультурологія: навчально-методичний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 197 с.

2. Бондаренко А. І. Основні принципи сучасних досліджень із лінгвокультурології та міжкультурної комунікації. *International scientific and practical conference «Problems and prospects of development of modern philological science in Ukraine and european countries»*. July, 17–18, 2020. Nort university centre of Baia Mare Faculty of philology. Baia Mare, Romania 2020.

3. Давидченко І. Д. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів:

дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 359 с.

4. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. Київ: НДІУ, 2007. 444 с.

5. Кононенко В. Українська лінгвокультурологія. Київ: Плай, 2008. 273 с.

6. Кравець Л. Лінгвокультурологія. Енциклопедія сучасної України. Т. 17. Київ: Видавництво енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. С. 389.

7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля, 2008. 712 с.

УДК 371.3

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

*Болдовський В.М., к.т.н., доцент
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

За сучасних умов важливим інструментом для покращення освіти, забезпечення якості навчання і досягнення освітніх цілей є концепції навчання, за допомогою яких досягаються структуризація й оптимізація навчального процесу з метою досягнення більш високих освітніх результатів та підготовки компетентних фахівців.